

PUBLICACIONS DELS NOSTRES PROFESSORS

Frederic RAURELL, *Del text a l'existència. De l'exegesi a l'hermenèutica* (Col·lecció Saurí 48). Barcelona, Facultat de Teologia de Barcelona (Secció St. Pacià), 1980, 413 pp.

Aplegar els articles principals en un llibre no solament constitueix un acte de pietat d'un autor envers la seva obra sinó també una caritativa ajuda als lectors, per tal com la dispersió en revistes i revistetes a la llarga solament afavoreix l'oblit i l'abandó. Aquest esforç ha d'agrair-se proporcionalment a la vàlua del que hom intenta de salvaguardar i preservar. Així, doncs, donada la qualitat dels títols seleccionats i recollits en el llibre sotmès ara a recensió, hem d'afirmar, de bell antuvi, que el propòsit valia la pena. Encara més, Frederic Raurell, que excel·leix entre els millors exegetes catalans, mereix, per això, el nostre reconeixement més sincer.

Un dels encerts de l'aplec és el seu títol, malgrat que pugui semblar desafortunat als qui, preocupats sobretot per la venda del seu producte, cerquen només noms sensacionalistes a través dels quals, tanmateix, ben sovint, els lectors se senten decebuts i defraudats. Efectivament, avalant la seriositat i el rigor dels materials que s'hi presenten, el títol en trasllueix el principi ordenador i correspon, d'una banda, a les dues parts fonamentals del volum i, de l'altra, equival a la quinta essència o al substrat més pregon de tot el recull, així com ulteriorment s'acorda amb la gran inquietud de l'autor: posar en relleu que la paraula de Déu continguda en la Bíblia, ultra els seus condicionaments històrics i ambientals, que cal descobrir i no preterir, ens afecta a tots i ens interpel·la perquè és una paraula viva que ens salva ara i aquí. Per això l'interès se centra primerament a saber *què diu el text* (funció exegètica), després, *què em diu el text* (funció hermenèutica) i, en aquest darrer cas, encara, cal aprendre a fugir dels prejudicis i a restar oberts a la pre-comprensió.

En la primera part es recullen les conferències i els articles dedicats a les qüestions hermenèutiques. Les dissertacions a la Universitat Antoniana de Roma amb el títol ben expressiu de «Més enllà de la lletra, però no sense la lletra» i una exposició al claustre de professors de la Facultat de Teologia de Barcelona (secció St. Pacià) denominada «Exegesi i Teologia: motius d'una tensió», que figuren al començament i al final respectivament, en constitueixen la base i la cúpula. S'hi expliquen, d'una banda, la contestació

de l'exegesi científica amb els factors sòcio-filosòfics que li donen suport (tanmateix aquella és necessària i ha d'obrir-se als nous mètodes i a una hermenèutica actual) i, de l'altra, la polèmica entre exegesi i teologia sistemàtica, fruit de prejudicis, de l'ús d'una metodologia diferent i del recurs, sovint conflictiu, a l'Escriptura, que només desapareixerà amb un diàleg interdisciplinari franc i cordial i amb una consciència clara de les pròpies comeses i competències. Altres epígrafs interessants són: «Caràcter actualitzador de la versió grega alexandrina», «L'embolcall literari del missatge bíblic» i «Relectura del passat a l'interior de la Bíblia».

Quant a la segona part: «Temes oberts a una lectura actual», els articles centrals —«Història dels Orígens i escatologia en els profetes», «L'home i la natura, aproximació bíblica de l'ecologia» i «Déu creà la humanitat mascle i femella (Gn 1,27)»— són els més extensos i esdevenen com el cor de la mostra exegetica. A llur flanc emergeixen les qüestions de Job i de l'Eclesiastès, potser ara més que mai actuals («Ètica de Job i llibertat», «Job o la lluita contra l'absurd», «Divagacions de l'Eclesiastès i sobre l'Eclesiastès»). El llibre es clou amb índexs d'autors i de citacions bíbliques.

Arreu hom pot admirar la gran erudició i els profunds coneixements exegetics de l'autor units a una exquisida sensibilitat humana i pastoral que ablamen el seu anhel indefallent de portar i de fer accessible al nostre món angoixat i desesperançat, freturós nogensmenys de salvació, el missatge i el consol de l'Escriptura (Rm 15,4).

Heus ací, doncs, uns bons espècimens de l'obra d'un magnífic exegeta que se sent compromès amb el seu temps, precisament perquè pren molt seriosament el compromís de la Bíblia, un exegeta que no s'avé a restar clos en torre de vori o, si voleu, a exercir una pura tasca de laboratori, sinó que malda per arribar a proclamar la Paraula amb un llenguatge que pugui ser copsat i acollit pels seus coetanis.

Jordi Mas i Antó

Evangelista VILANOVA, *Conèixer Déu, parlar de Déu* (Col·lecció Saurí 50). Publicacions de l'abadia de Montserrat, 1980, 145 pp.

Evangelista Vilanova, monjo de l'abadia de Montserrat i professor ordinari a la facultat de teologia de Barcelona, secció de sant Pacià, és un teòleg prou conegut dins l'àmbit de la nació catalana, i també del de l'estat espanyol, perquè se'm permeti ara deixar de parlar de la seva personalitat. És suficient dir que porta uns vint-i-cinc anys d'hores de vol en la dedicació plena a la teologia amb una competència ben reconeguda tant pel que fa a la docència com a les publicacions.

«Conèixer Déu, parlar de Déu», l'últim dels llibres que ens ha ofert, és certament una obra mestra on l'autor apareix com un excepcional artesà de la teologia. Si tinc l'atreviment de fer aquesta qualificació és perquè, a més de creure que és una afirmació objectiva, es tracta d'un llibre engendrat i nascut dins el si de la nostra comunitat catalana, capaç de parlar, amb un

llenguatge cristià universalment assequible i de gran qualitat, a la *nostra gent* i a *tota* la nostra gent. Aquesta obra té —tindrà— la raresa de fer-se interessant a moltíssims homes i dones de diferents sectors socials i marcats amb diferències ben plurals: el llegirà de gust un teòleg, un jove i un no creient, i de segur que tots hi reconeixeran un interlocutor que els parla de cara a cara i els parla de quelcom que de debò desitjaven fer tema de diàleg.

És que aquest llibre de l'E. Vilanova és un raonament molt ben reeixit sobre el misteri de creure en Déu, raonament que goso dir que és universalment anhelat. Els homes i les dones d'ara, els que diuen que creuen en Déu i els que diuen que no hi creuen, tots carregats de perplexitats, demanen l'almoïna d'aquest raonament, precisament d'aquest! Cadascú, després, restarà en els seus convenciments i en les seves opcions, però tots els qui hauran rebut el benefici d'aquesta lectura hauran de parlar d'un alè sanitó que, si més no, purificarà de molts malentesos.

En aquest llibre l'E. Vilanova apareix entre nosaltres amb un caràcter de teòleg i profeta alhora, a la manera com un P. Chenu, ara ja ancià venerable, ho ha estat per a una altra generació i un altre poble. Dic això perquè és notòria l'afecció de l'E. Vilanova per aquest gran teòleg dominic francès. Alguns dels temes del llibre, com p.e. el «P. de las Casas» o bé «doctrinal-pastoral», entre d'altres, són també tractats pel venerable teòleg francès. No obstant això, el nostre autor té la seva pròpia personalitat, si bé crec que no és restar-li categoria situar-lo dins l'estil de l'escola dels teòlegs de la història de la teologia, de la qual el P. Chenu com el P. Congar són els grans mestres.

Per altra banda, tota l'obra, en tant que versa sobre la fe en el Déu cristià, està sota el signe de l'*apofatisme*, és a dir, tot el raonament es mou segons el mètode de no voler definir Déu ni tan sols la fe (en la mesura que definir vol dir precisar amb exactitud), en canvi parla degudament i molt bé sobre Déu i sobre la fe en Déu. Déu, l'anem trobant perquè Déu va venint i la fe, l'anem experimentant perquè anem cercant. Tampoc no es tracta aquí de l'anomenada teologia negativa en un sentit tècnic medieval, en la qual encara es *defineix* Déu tot dient allò que Déu no és; més aviat l'autor parla de Déu i de la fe dins un context de *trobament* existencial. L'E. Vilanova defuig la conceptualització de Déu, perquè, fidel deixeble de la teologia del *Misteri*, creu que només des d'una incessant recerca provocada per una crida misteriosa (de Déu) feta en signes creats i històrics es pot arribar a parlar de Déu, el Misteri que ens abassega.

És en aquest sentit que s'ha de dir que l'obra pren una sistematització teològica ben diferent de les que normalment s'han produït durant aquest segle mil·lenari cristià. En el fons, el discurs de l'E. Vilanova és una denúncia severa feta amb una equànime discreció, però amb clara decisió, dels sistemes teològics del «Déu adquirit» o del «Déu preconcebut». Aquí es fa cas plenament de l'afirmació paulina: «ara coneixem en enigma, només veiem en part». L'E. Vilanova es resisteix tenaçment a tancar el cercle del nostre coneixement (conceptual) de Déu, precisament perquè en la història només ens és donat poder anar trobant Déu; el trobem, sí mes no plena-

ment; per això no el podem de-*finir* i en canvi l'hem de testimoniar.

El conjunt del llibre es mou en l'òrbita d'una nova teologia que va neixent, tot assumint el geni més legítim de l'avenç teològic del passat. Una tal actitud demana per part de l'autor una audàcia a voltes difícil de tenir a causa d'haver de vèncer uns temors que es creen en la cruïlla de la llibertat de la fe i de la ortodòxia imperant. Sigui com sigui, l'E. Vilanova apareix aquí com un cristià lliure i alhora com un teòleg fidel a la més neta tradició de la fe cristiana, ja que no pretén altra cosa que cercar i ensenyar a cercar Déu *en* i *amb* l'església, l'església, certament, de l'Esperit de Jesucrist.

Els temes de l'obra, tots ronden entorn de la fe en Déu, i tracten de manera específica de la possibilitat de parlar degudament sobre Déu, estan agrupats en dues seccions: la primera inclou els temes que podem dir que són més estrictament de teologia especulativo-creativa, la segona secció els temes endinsats en el fenomen històric de la fe o millor dit en la història del procés del pensament cristià. El pròleg del llibre signat per Ramon Sala indica d'una manera molt precisa i fonamental tant el caràcter teològic de l'autor com el tipus de teologia del llibre; és una peça d'alta precisió.

a) Quant a la primera secció de temes crec que bàsicament, encara que de forma totalment superficial, es poden qualificar més o menys així:

1. «La descreença, un fenomen sorprenent?», presenta l'àmbit profundament humà de la laboriositat del creure, decantant-se plenament per un mètode teològic que és antiabsolutista en la recerca de Déu i que es lliura a la inseguretat d'una esperança certa de trobar-lo.
2. «Fe en la Paraula», és una desliteralització de Déu per trobar l'expressió sobre Déu en un context de vida en la qual el Misteri és assolit com una llum que és alhora la foscor del dubte i la certesa de la possessió.
3. «Dubtar o no dubtar: no és aquesta la qüestió», la fe va més enllà de la mera afirmació.
4. «Provocar la fe», la fe s'engendra en la *crida*, en una predicació que no és constatació ja que l'autoritat de la Paraula es basa damunt d'una acció-predicació testimonial.
5. «Viure en temps d'incertesa: una sort?», defuig la pau del dogmatisme, car la veritat cristiana no és la possessió en la història d'un concepte absolut, sinó, tot al contrari, *un camí*, es tracta d'acceptar una teologia del «Déu en recerca».
6. «Neguit per a definir la identitat cristiana», no es pot encaixonar la fe dins els murs de la teoria d'una societat perfecta *in se compacta tota*, és a dir, d'un cos doctrinal de *cristianisme*, la identitat cristiana no se'ns dona per elements externs sinó per l'específic acte de fe.
7. «Realisme de la fe», s'ha d'avançar en la paciència car no tenim el «tot», el realisme de la fe consisteix a reprendre constantment el moviment vers el tot inassolible per ara.
8. «La fidelitat fonamental», parla de la fe difícil però sempre possible, car la fe és experiència d'una certesa inverificable; només, com en Jesús, la voluntat del Pare pot ser el nodriment de la fidelitat fonamental.

b) Quant a la segona secció de temes: 1. «Tres maneres de parlar de Déu», és important l'anàlisi del geni d'una nova teologia com a desplaçament d'esquemes de gran categoria però envellits a causa de les profundes

mutacions de la història: la nova teologia s'ha de fer des de l'avui i de l'aquí. 2. «Paraules humanes», el coneixement de Déu no és la no coneixença, però sí un desconeixement..., per tant caldria callar; la paradoxa consisteix a haver de dir el que no podem dir. 3. «Profetes i teòlegs: dos llenguatges diferents», el llenguatge del P. Las Casas —profètic— i el del P. Vitoria —teològic— fan un paper important en un mateix drama social: la conquesta d'Amèrica, aquí un llenguatge va necessitar l'altre. 4. «Arrelament comunitari», la teologia ha de prendre consciència del seu lligam amb la comunitat, amb el conjunt de l'església, dins aquest context la tradició, tant com visqui essencialment relacionada amb la nostra situació, hi fa un paper de primer ordre; la tradició, però, no és essencialment una garantia, sinó una intenció de fidelitat que persisteix a través de les fórmules dogmàtiques. 5. «Sensibilitat pastoral», sembla clar que allò que orienta el teòleg vers la renovació en l'església és sobretot una opció, una opció entre una actitud pràctica que parteix de la realitat de l'església i s'aplica a servir, en la caritat, el seu moviment profund, i una actitud abusivament intel·lectual i crítica que parteix de la representació de les coses i la desenrotlla en un sistema. 6. «Teoria i praxi en la teologia: 'dir' i/o 'fer' la veritat», la teologia, fins quan es preocupa de la praxi, no ha d'oblidar que el seu tema és Déu mateix, i faltaria a la seva funció, si no ens fes adonar que la referència a Déu introdueix quelcom d'original i de nou en la praxi i en el llenguatge del creient. 7. «Paraula, mística, alliberament», la nostra teologia, per una banda, ha d'apropar-se al caràcter de teologia sapiencial, mística i apofàtica pròpia de la tradició ortodoxa de l'orient cristià, i per altra banda no pot esdevenir neutral davant la interpel·lació del món dels pobres i del sentit de la història. 8. «Per què parlem de 'signes del temps'», no es tracta de dir que Déu actua directament en la història, sinó de buscar de discernir en els esdeveniments del nostre present de quina manera la llibertat divina sol·licita la nostra pròpia llibertat.

Si bé aquesta teologia d'E. Vilanova es pot dir que ja comença a ser un fons adquirit i irreversible en molts àmbits teològics dels nostres dies, el mètode, el contingut i el llenguatge del llibre que comento formen un apreciable conjunt de reforç i d'avenç en el camí laboriós del teòleg que vol que la joia de la comunió de Déu amb els homes sigui un patrimoni compartit per tots.

Ramon Pou